

SKUPNA IZJAVA

RAZŠIRJENA RAZLIČICA

1. SKUPNA KONFERENCA ZNANOSTI MEDVLADNA INICIATIVA ZAHODNEGA BALKANA

Intergovernmental Initiative Western Balkans

Joint Science Conference

- Po medvladni konferenci o Zahodnem Balkanu (ZB), ki je potekala 28. avgusta 2014 v Berlinu, je Nemška akademija znanosti Leopoldina v soglasju z nemško zvezno vlado prevzela iniciativo na nekaterih pomembnih področjih, kot so znanstvene in družbene zadeve in organizirala 1. skupno konferenco znanosti, ki je potekala od 15.–17. julija v mestih Halle in Berlin v Nemčiji.
- Konference so se udeležili predstavniki državnih akademij iz rektorskih konferenc in posebni povabljeni ugledni znanstveniki *ad personam* v okviru Nemške akademije znanosti Leopoldina in Fundacije Alexandra von Humboldta. Udeleženci konference so bili iz Albanije, Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Kosova*, Makedonije, Črne Gore, Srbije in Slovenije, pa tudi iz Avstrije, Italije in Nemčije. Predstavniki veleposlaništev v Nemčiji, nemške zvezne vlade in Evropske komisije so se konference udeležili kot opazovalci.
- Udeleženci konference smo identificirali pereča vprašanja, ki bi jim morali nujno nameniti pozornost in se lotiti njihovih reform. Na Zahodnem Balkanu vlada kronično pomanjkanje javnega in zasebnega financiranja znanosti in raziskav, izdatki so namreč precej pod evropskimi cilji, to je 3 % državnega BDP). Dobro načrtovanje in vzdržno financiranje ovirata pretirano kratkoročen pristop in neprimerno razdeljevanje sredstev. Mladi znanstveniki imajo težave uveljaviti se v obstoječem sistemu. Množična emigracija (predvsem "beg možganov") predstavlja enega izmed največjih tveganj za prihodnost razvoja Zahodnega Balkana. Obstoječi viri, infrastruktura, projekti in ljudje v znanstvenih sistemih, so nezadostno povezani. Znanje se sistematično ne deli in širi naprej. To vodi do visoke stopnje izolacije oz. notranje orientiranosti posameznih nacionalnih znanstvenih sistemov. Znanost in njeni rezultati so redko vključeni v procese sklepanja odločitev in ustvarjanja mnenja. Pridobljeno znanje raziskovalcev je tako, žal, izgubljeno za koristi politike in družbe.
- Za spremembe tako predlagamo sledeče rešitve:
- Potrebno je zadostno financiranje razvoja šolstva, raziskav in inovacij ZB. Podpiramo idejo, da se 3 % BDP nameni za visoko šolstvo in znanost. Dobro načrtovanje in ustrezno financiranje sta pogoja za strateški razvoj znanstvenih sistemov držav: ne le kratkoročni, temveč tudi srednje- in dolgoročni pristopi in tudi primernejše razdeljevanje sredstev. Za zanesljivo uspešnost morajo biti na ZB sprejeta enotna merila o kakovosti, ki bodo v skladu s standardi Evropske unije.
- Mladi znanstveniki so ključen element znanosti. V svojih matičnih državah potrebujejo zanesljivo perspektivo, in sicer že takoj po koncu študija. To bi jih pritegnilo, da bi ostali doma in se tako vključili v tamkajšnji znanstveni sistem ter tako prispevali k njegovemu napredku in posledično tudi blaginji celotnega območja ZB. Znanstveno raziskovalno delo bi moralo biti priznано zaradi doprinosa k dobrobiti družbe. Znanstvenike, ki delujejo v tujini (zahodnobalkanska akademska diaspora), bi morali spodbujati, da bi delovali tako na projektih doma kot v tujini ter da bi se vračali domov in se v matičnih državah počutili dobrodošle. Razvijati bi morali shranjevanje podatkov akademske diaspore (po primeru CORDISA).
- Vrhunski znanstveniki bi lahko delovali kot znanilci sprememb, zato bi morali med glavne prednostne usmeritve uvrstiti podpiranje njihovega raziskovalnega dela. Zavzemamo se za ustanovitev Jugovzhodnega evropskega raziskovalnega sveta (SEERC) (v sodelovanju z Evropskim raziskovalnim svetom in raziskovalnimi institucijami iz držav Zahodnega Balkana) oz. ustanovitev Jugovzhodne evropske znanstvene fundacije (SEERF); obe telesi bi spodbujali financiranje na osnovi doseganja odličnosti. Zagotoviti je treba transparentna izbirna merila, ki bi temeljila zgolj na znanstveni odličnosti, in ocenjevalne postopke v skladu z mednarodnimi standardi, pri katerih bi sodelovali mednarodni ocenjevalci.
- Velik znanstveni potencial držav Zahodnega Balkana – še posebej v obdobjih omejevanja razpoložljivih finančnih sredstev – bi morali povezati v mrežo regionalnih centrov odličnosti (največ 5). Tovrstni interdisciplinarno zasnovani centri bi morali biti nadnacionalni, osredotočati bi se morali na tri najpomembnejše naloge: ⁽ⁱ⁾ bazično in aplikativno raziskovanje, ⁽ⁱⁱ⁾ mednarodno primerljiv doktorski in postdoktorski študij in ⁽ⁱⁱⁱ⁾ prenos rezultatov raziskav. To bi olajšalo dostop do evropskih finančnih sredstev. Možna tematska področja bi lahko bila okolje, energija, kulturna dediščina, demografske spremembe, turizem, pravičnost in varnost, zdravje in kakovost življenja, informacijska in komunikacijska tehnologija, ter regionalni in lokalni razvoj.

Preambula

Nosilci interesov

*Dejansko stanje:
Izzivi za evropsko
prihodnost
znanstvenih
sistemov ZB*

*Ustrezno
financiranje in
enoviti standardi
o kakovosti*

*Mladi
znanstveniki in
beg možganov
/ privabljanje
možganov*

*SEERC / SEERF
in izjemni
posamezniki
kot t.i. znanilci
sprememb*

*Znanstveni
potencial,
povezan z
regionalnimi
Centri odličnosti*

* Ta označba je brez predsodkov do statusnih položajev in je v soglasju z Resolucijo 1244 in mnenjem Meddržavnega sodišča v Haagu (ICJ) o Deklaraciji o neodvisnosti Kosova.

9. Da bi lahko na Zahodnem Balkanu pridobili tehnološko najnaprednejše obrate, s prispevki, ki bi bilo finančno še zmožljivi, bi morali vire financiranja koreniteje povezati (tako z izobraževalnimi ustanovami, raziskovalnimi odseki kot tudi z osnovnimi organizacijskimi organi znanstvenih sistemov). Že obstoječe oblike sodelovanja z osredotočenostjo na ZB (kot sta Regionalna platforma za merjenje in Sodelovanje v visokem šolstvu) bi se morale okrepiti in razširiti.
10. Znanstveni sistemi Zahodnega Balkana morajo biti integrirani v regijo in povezani z Evropsko Unijo. Zato na povezanih projektih priporočamo sodelovanje med partnerjema Evropsko Unijo in ZB, organizacijo skupnih programov na magistrskem in doktorskem študiju in lažji dostop znanstvenikov iz ZB do raziskovalnih programov, ki so finančno podprti s strani EU. Oblikovati bi morali načrt mobilnosti za povezovanje znanstvenikov iz ZB s tistimi iz drugih delov Evropske unije, ki bi ⁽ⁱ⁾ olajšal mednarodna potovanja za znanstvenike in študente iz območja ZB (enostavnejše zahteve za pridobitev vizumov) ter ⁽ⁱⁱ⁾ omogočil nove regionalne programe za izmenjavo (po vzoru programa Erasmus) oziroma omogočil integracijo v že obstoječ Erasmus program in predvidel druge iniciative za izmenjavo mladih na bilateralni oz. multilateralni ravni (eden izmed uspešnih primerov je nemško-francoska mladinska izmenjava in nemško-francoska univerza).
11. Vse to nas opominja, da bi morali uveljaviti nove institucionalizirane mehanizme za dialog med znanostjo, politiko in družbo v državah ZB. Soudležene stranke so pripravljene deliti svoje znanje in nuditi tehnično podporo za skupno dobro. Oblikovati bi morali posvetovalni mehanizem, po vzoru tistega v vrhu skupine držav G7, in sicer za potrebe Medvladne iniciative Zahodnega Balkana.
12. Letna skupna konferenca znanosti – kot eden od stebrov Berlinskega procesa – bi morala služiti kot platforma za sodelovanje na področju znanstvenih sistemov in tudi širše v družbi. Identificirati bi morala težave v znanstvenih sistemih ZB, razviti prepričljive rešitve in oblikovati strateške predloge. Napredek bi morali določiti in oceniti na letnih srečanjih, katerih tematika bi se spreminjala. Sodelovanje mora biti zagotovljeno s strani sekretariata.
13. Skupno evropsko prihodnost moramo ustvarjati zdaj in območje Zahodnega Balkana (ZB) je neločljivi del te prihodnosti – ohranjanje *statusa quo* ni sprejemljivo. Zato odločno podpiramo prizadevanja za sodelovanje, spravo in integracijo na Zahodnem Balkanu. Posebno pozornost bi morali posvetiti mladim, saj so gonilna sila sprememb v pozitivno smer. Znanost in humanistika bi morala postati stalna naložba v prihodnost. Na vrhu Zahodnega Balkana, ki bo potekal 27. avgusta 2015 na Dunaju, tako za obravnavo omenjenih izzivov in iskanje dolgoročnih rešitev predlagamo naslednje ukrepe:
1. Zaveza za dodelitev 3 % BDP za visoko šolstvo, znanost in raziskovalno dejavnost ter ustanovitev enotnih meril za ocenjevanje;
 2. Trdna podpora institucionalnim spremembam, ki bi ⁽ⁱ⁾ posodobile znanstvene sisteme ZB v skladu s standardi Evropske unije in tako omogočale integracijo v Evropski raziskovalni prostor, ⁽ⁱⁱ⁾ ustvarile priložnosti za mlade raziskovalce in diplomante, kar bi posledično zmanjšalo njihovo odhajanje v tujino ("beg možganov") in spodbudilo ostajanje v matičnih državah;
 3. Ustanovitev Jugovzhodnega evropskega raziskovalnega sveta oz. Fundacije za raziskave, ki bi finančno podprla vrhunske znanstvenike kot t.i. "znanilce sprememb", na podlagi kakovosti njihovega raziskovalnega dela in znanstvene odličnosti;
 4. Ustanovitev povezovalnih centrov odličnosti na ZB kot kooperativnih platform, in sicer za ⁽ⁱ⁾ pridobivanje finančnih sredstev in kompetenc, ⁽ⁱⁱ⁾ vlaganje v najsodobnejše objekte in raziskovalno infrastrukturo, ⁽ⁱⁱⁱ⁾ podpiranje mobilnosti raziskovalcev in študentov, ^(iv) ustanovitev konkurenčnega doktorskega in postdoktorskega študija ter ^(v) spodbujanje inovacij;
 5. Institucionalizacija dialoga med znanostjo, politiko in družbo, z ⁽ⁱ⁾ osnovanjem posvetovalnih in strateških teles ter ⁽ⁱⁱ⁾ oblikovanjem postopkov za nepristransko svetovalno podporo politiki in družbi.

Združevanje dosežkov in uporaba že obstoječih mrež

Sodelovanje, povezovanje, mobilnost

Znanost-politika-družba: Institucionalni dialog

Prihodnost skupne znanstvene konference kot steber Berlinskega procesa

Programski predlogi za vrh srečanja o Zahodnem Balkanu, 27. avgusta 2015 na Dunaju